

TAHEVA PIIRKONNA KÜLADE ARENGUKAVA 2019–2023

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
2. OLUKORRA KIRJELDUS.....	4
2.1 ASUKOHT, AJALOOLINE TAUST, ELUKESKKOND	4
2.2 ELANIKKOND	5
2.3 TEENUSED	5
2.4 KOLMAS SEKTOR	6
2.5 INFRASTRUKTUURI OLUKORD	7
2.6 ETTEVÕTLUS JA TÖÖKOHAD	9
2.7 PIIRKONNA ERIPÄRA	9
2.8 SWOT-ANALÜÜS	12
3. STRATEEGIA.....	13
3.1 VISIOON 2028	13
3.2 VÕTMEVALDKONNAD JA EESMÄRGID	13
4. TEGEVUSKAVA 2019–2024	15
5. SEIRE JA HINDAMINE.....	19
Tabel 1. Elanike arv, sooline ja vanuseline koosseis (01.01.2018).	5
Lisa 1. Piirkonna kaart.	20

SISSEJUHATUS

Taheva piirkonnas on kokku 13 küla. 2017. aastal toimunud haldusreformi järgselt kuuluvad Taheva piirkonna külad administratiivselt Valga valla koosseisu.

Külad jaotuvad kantidesse järgmiselt:

Hargla kant – Hargla, Kalliküla, Tõrvase, Tsirgumäe ja Sooblase külad;

Laanemetsa kant – Laanemetsa, Korkuna ja Taheva külad;

Koikküla kant – Koikküla, Koiva, Lepa, Ringiste ja Lutsu külad.

Taheva piirkonna külades kehtisid viimati järgmised külade arengukavad: Hargla kandi külade arengukava 2014–2020, Koikküla kandi külade arengukava 2010–2017, Laanemetsa ja Korkuna küla arengukava 2010–2017, Taheva küla arengukava 2010–2017, Tsirgumäe-Sooblase arengukava 2010–2017.

2018. aasta märtsis toimunud Taheva piirkonna külade ühiskoosolekul otsustati, et otstarbekas on koostada kogu piirkonnale ühine küla arengukava.

Arengukava töötati välja 2018. aastal. Selleks peeti kokku neli avalikku koosolekut. Jooksev suhtlus ja arutelu toimus elektrooniliselt ning selleks kasutati Taheva piirkonna külade listi. Arengukava koostamise protsessis viidi läbi ka veebiküsitlus, millele vastas 57 inimest. Veebiküsitluse teel koostati ja täiendati ka arengukava tegevuskava.

Arengukava on külade (piirkonna) ühistegevuse aluseks. Arengukavaga määratakse ära piirkonna pikemaajalised eesmärgid ja prioriteedid.

Üheks arengukava ülesandeks on praeguse olukorra ja probleemide väljatoomine ja hindamine valdkondade kaupa. Arengukava on vajalik, et jõuda probleemides selgusele, seada prioriteedid, määratleda arengusuunad ja otsida ja taotleda külade arenguks vahendeid erinevatest allikatest.

Arengukava üheks osaks on SWOT-analüüs külade kohta. SWOT-analüüs on meetod protsessi, nähtuse, olukorra vms erikülgede analüüsiks, mis tuleneb ingliskeelsetest sõnadest strengths (tegevused), weaknesses (nõrkused), opportunities (võimalused) ja threats (ohud).

Arengukavas tuuakse välja piirkonna visioon aastani 2028. Visioon on ideaalne tulevikupilt, mis on kujundatud realistlikult.

Arengukava võib pidada kokkuleppeks külade ja erinevate huvigruppide vahel, kuna selle koostajad on kohalikud elanikud.

Arengukava peab tuginema olemasolevatele ressurssidele ja eeldustele, olema realistlik ja elluviidav. Samas pole see dokument lõplik, muudatusi tehakse vastavalt vajadusele, kuid vähemalt üks kord aastas.

Taheva piirkonna külade arengukava on valminud kohalike elanike koostöös. Protsessi juhtis ekspert Ivika Nõgel. Arengukava koostamist koordineeris Taheva Valla Külade Selts ja selle koostamist toetas rahaliselt kohaliku omaalgatuse programm.

Taheva piirkonna külade arengukava 2019–2023 on avaldatud aadressil <http://tahevakyldad.weebly.com/>

2. OLUKORRA KIRJELDUS

2.1 Asukoht, ajalooline taust, elukeskkond

Taheva piirkonna külad asuvad endise Taheva valla territooriumil. Piirkond paikneb Kagu-Eestis Läti piiri ääres Valga maakonnas.

Ajalooliselt on tegemist endise Hargla kihelkonna osaga Vanal Võrumaal.

Taheva nimi on kaasajal parandatud kirjapilt kohanimele Taiwola, mida 17. sajandi keskel tunti Liivimaal kerkinud mõisana ja mis ühendas Gaujiena, Taheva, Karula, Antsla ja Otepää mõisate ketti. Enne iseseisvate riikide tekkimist oli see piirkond Liivimaa kubermangu eesti ja läti keele kokkupuuteala. Hargla kihelkond moodustati 1694. aastal. Enne Hargla kihelkonna moodustamist kuulusid Taheva ümbruse alad Koivalinna kihelkonda. Tsaarivalitsuse ajal kuulus see piirkond Võru kreisi alla. Esimesed kaardimaterjalid Taheva piirkonnas eestlaste poolt mõisatelt päriseks ostetud maade kohta pärinevad 1867. aastast. Algselt moodustati Hargla kirikumõisast ja Taheva mõisast Taheva vald ning Laanemetsa mõisast ja Koikküla mõisast Laanemetsa vald, kuid hiljem liideti need kaks valda üheks Taheva vallaks.

Siinne võru keel kuulub läänevõru murrakute hulka. Uuri ja Salme Nigoli järgi jaguneb Hargla kihelkond keeleliselt kolmeks: Mõniste, Taheva ja Koikküla keeleks. Mõniste keeles on olnud paljuvanapärast, Koikküla keeles on rohkem mulgi mõjusid ning Taheva keelepruuk on nende üleminekuala. Keeles on palju läti laene, nt kibluk 'küüslauk' ja sork' rott' ja mõned erilised häälikujooned, nt medä? 'mida?', kona? 'kuna?', konh? ('kus'), atr 'ader', põtr 'põder', lihm 'lehm', leüdänü 'leidnud' ja juuskõnu 'jooksnud'. Olgu näiteks ka mõned erilised ütlused: tulkõga süümäde 'tulge sööma' ja sisse sattõ, vällä uppu 'sisse kukkus, ära uppus'

Olulisemad muinsuskaitseobjektid Taheva piirkonna külades on Hargla kirik ja kalmistu, Hargla kõrtsihoone ning Taheva mõisa hooned Tsirgumäe külas. Tuntud on ka Hargla rahvarõivad.

Taheva piirkond jääb looduslikult Karula kuplistiku äärealale. Maastikku iseloomustavad moreenikattega künkad ja seljakud. Lõuna poole jäävad omapärase seljakulise reljeefiga oosimõhnade rühmad, nende vahel aga suurte jääpankade sulamisnõod, milles paiknevad järved, sood ja liivikud. Kõrgemad kuplid on 100–115 m üle merepinna. Hargla nõgu on madalam ala (50–60 meetrit üle merepinna) Karula ja Haanja kõrgustike vahel, mis liitub Koiva jõe keskjook sul oleva laialdase madalikuga. Metsamaad on piirkonnas kokku 14 180 ha, millest üle poole, 7730 ha, kuulub riigile. Metsaga on valla territooriumist kaetud 67%. Mets on kujunenud ajalooliselt Taheva kandi suurimaks loodusrikkuseks. Loodusvaradest võib mainida liiva, kruusa ja savi.

Haritava maa boniteet on madal. Kui Eesti keskmine on 43, Valgamaal 40, siis Taheva kandis ainult 34 hindepalli. Seetõttu ei ole territoorium kunagi intensiivse põllumajandusega silma paistnud. Suur osa maadest kuulub erosiooniohtlike hulka.

Taheva piirkonda läbivad Koiva jõgi (52,5 ha) ja Mustjõgi (30,2 ha,), mis on väga populaarsed veematkajate seas. Nimetatud jõed voolavad laiades, kuid madalates lammiorgudes, mis kevadise suurvee ajal on üleujutatud laiusega ligi 1 km. Jõed ja ojad (Arujõgi, Hargla oja, Koiva jõgi, Mustjõgi, Kallioja, Kima oja, Laanemetsa oja, Pauna oja, Sette oja, Taheva oja, Tõrvase oja, Ujuste oja) jäävad kõik Liivi lahe vesikonda. Järvi on kaksteist, suurim neist on Aheru järv (234 ha). Järved (Aheru, Mäeräimejärve, Laanemetsa Savijärv, Kuusaare, Alumati, Aheru Mudajärv, Kiiivite, Pügeri, Pärtli, Nigle, Väike-Mäeräime) kuuluvad Koiva alamvesikonda. Rohkesti on väikesi soid.

Taheva piirkonna külade peamiseks loodusrikkuseks on omanäolised puhkemaastikud, jõed ja järved ning rikkalikud metsaressursid koos soode ja rabadega. Taheva piirkonna metsad on ka marja- ja seenerikkad.

Metsandussektori osakaal piirkonna tööandjana on olnud kogu aeg märkimisväärselt kõrge.

Taheva piirkonda jääb Koiva-Mustjõe maastikukaitseala ja Koiva-Mustjõe luha hoiuala. Tähtsamad looduskaitseobjektid on Koikküla, Taheva, Laanemetsa mõisate pargid, Püha Pettai Hargla külas ja Koiva jõe äärde 1957. aastal asutatud botaaniline kaitseala pindalaga 170 ha.

2017. aastal toimunud haldusreformi käigus ühines Taheva vald Karula, Tõlliste ja Õru valdade ning Valga linnaga. Ühinemise tulemusel moodustus uue haldusüksusena Valga vald.

Taheva piirkonna 13 külas 204 ruutkilomeetril elab praegusel ajal rahvastikuregistri andmetel umbes 700 inimest. Lisaks elab siin sadakond Sihtasutuse Taheva Sanatoorium sotsiaalhoolekandeteenuste klienti, kelle registrijärgne asukoht on mujal.

2.2 Elanikkond

Taheva piirkonna külades elab rahvastikuregistri andmetel seisuga 01.01.2018 kokku 701 inimest. Piirkonna elanike arv on aastaid langenud hoolimata asjaolust, et viimastel aastatel on siia elama asunud noori peresid.

Tabel 1. Elanike arv, sooline ja vanuseline koosseis (01.01.2018).

Küla	Elanike arv kokku	Sh mehed	Sh naised	Sh vanuses 0–6	Sh vanuses 7–26	Sh vanuses 27–63	Sh vanuses 64–101
Hargla	175	93	82	4	29	102	40
Kalliküla	31	18	13	1	2	17	11
Koikküla	147	81	66	5	38	72	32
Koiva	13	8	5	1	1	7	4
Korkuna	7	6	1	0	0	3	4
Laanemetsa	85	52	33	7	20	38	20
Lepa	24	16	8	0	3	14	7
Lutsu	22	11	11	0	7	8	7
Ringiste	49	25	24	2	6	29	12
Sooblase	34	17	17	4	7	17	6
Taheva	67	33	34	0	5	39	23
Tsirgumäe	47	22	25	0	5	27	15
Tõrvase	0	0	0	0	0	0	0

Hargla kandi elanike arv on kokku 287, Laanemetsa kandi elanike arv 159 ja Koikküla kandi elanike arv 255.

Valga valla elanikkond on koondunud Valga linna (70,8%). Vallas on 52 asustusüksust, nendest üks vallasisene linn (Valga), kolm alevikku (Laatre, Tsirguliina, Õru) ja 48 küla. Valga vallas elas seisuga 01.01.2018 kokku 16 645 inimest, nendest Valga linnas 11 783 inimest (70,8%). Läti Vabariigi poolel Valkas elas 5 226 ja omavalitsusüksuses tervikuna 8925 elanikku (Valga valla arengukava ja eelarvestrateegia 2019–2023).

2.3 Teenused

Avalike teenuste arv on piirkonnas aastatega järjest vähenenud. Kõige enam on kohapeal kättesaadavad teenused Hargla kandis.

Harglas koolimajja koondati 2017. aastal mitu avalikku asutust. Hoones töötab põhikool (õpilaste arv 38), lasteaed (laste arv 15), Hargla Raamatukogu (koos avaliku internetipunktiga) ja valla teeninduskeskus. Lisaks töötavad külas Hargla Maakultuurimaja ja avatud noortekeskus (ühes hoones), kus osutatakse ka pesupesemise teenust. Maakultuurimaja vahetusse lähedusse on rajatud sportimis- ja vabaaja veetmise võimalustega külaplats.

Ühel korral nädalas võtab kortermajade piirkonnas patsiente vastu perearst.

Külas on kauplus, mis osutab ka postipunkti teenust. Erinevates kohtades peatuvad ka mitmed väiksemad rändkauplused.

Sotsiaalhoolekandeamet Sihtasutus Taheva Sanatoorium tegutseb Tsirgumäe ja Kalliküla külades. Sihtasutus osutab üldhooldekodu, asenduskodu ja erihoolekandeteenuseid peamiselt mujalt pärit klientidele.

Harglas asuvad EELK Hargla Koguduse kirik ja kalmistu.

Laanemetsa kandis avalikke teenuseid ei olegi. Erinevates kohtades peatuvad väiksemad rändkauplused. Laanemetsa külas on kooskäimiskohana kasutusel külaplats.

Koikküla kandis töötab Koikküla Raamatukogu koos noortetoa ja avaliku internetipunktiga. Raamatukogu osutab ka pesupesemise teenust.

Koikkülas on ka kauplus, kuid ülejäänud külasid teenindavad erinevad väikesed rändkauplused.

Postiteenused jõuavad Taheva piirkonna elanikele peamiselt motokande kaudu.

Viimastel aastatel on lõpetanud oma tegevuse kõik kolm piirkonnas asunud postkontorit, Hargla apteek, Hargla perejuksur ja Taheva kauplus (koos internetipunktiga) ja vallaeelarvest toetatud Taheva ja Koikküla külakeskused. Samuti lõpetas 2017. aasta lõpuga töö valla poolt doteeritud rändkauplus.

2.4 Kolmas sektor

Taheva piirkonna külades tegutsevad avalikes kogukondlikes huvides 2018. aastal järgmised mittetulundusühendused:

1. Taheva Valla Külade Selts (asutatud 2009. aastal)

Selts järgib oma tegevuses vabariiklike tegevuse eetilisi põhimõtteid.

Seltsi eesmärgid vastavalt põhikirjale on järgmised: Taheva piirkonna külades ja selle lähinaabruses suurenenud piirkondlik konkurentsivõime ja selle kandi igakülgne areng, laiapõhjaline toimiv sektoriteülene koostöö, piirkonnas paranenud vaba aja veetmise, kultuuri-, sportimise- jms võimalused, kohaliku kultuuri-, paikkonna ja ajaloo seotud ühistöö, piirkonnas elavate inimeste huvide kaitse, väärtustatud, kaitstud ja vajadusel taastatud ajaloo-, kultuuri- ja looduspärand.

Oma eesmärkide saavutamiseks viib selts ellu järgmisi tegevusi: korraldatakse teemakohaseid üritusi, külakoosolekuid, nõupäevi jms; koostatakse vastavaid trükiseid ja infomaterjale; viiakse läbi koolitusi; tehakse koostööd erinevate partneritega; prioriteetse suunana osaletakse Taheva-Karula-Mõniste piirkonnades tegutsejaid ühendavates koostööprojektides; parendatakse ja parandatakse ühingu tegutsemispiirkonda jääva pärandi seisundit; parendatakse ja parandatakse ühingu tegutsemispiirkonda jäävate veekogude jm loodusobjektide seisundit; koostatakse projektitoetuste taotlusi eesmärkide elluviimiseks vajalike vahendite hankimiseks.

2. Seltsing Hargla Külaselts (asutatud 2002. aastal)

Seltsing tegutseb Harglas ja hangib oma tegevuseks vahendeid peamiselt projektitaotluste koostamise kaudu. Seltsingu liikmed tegutsevad vabatahtlikkuse põhimõttel. Seltsingu tegevuse eesmärkideks on Hargla küla kultuurielu edendamine, küla elanike väärtushinnangute tõstmine, kohalikes elanikes ühtsustunde loomine, kodutunde kujundamine.

3. Seltsing Laanemetsa Külaselts (asutatud 2002. aastal)

Seltsingu tegevuse eesmärgiks on külaelanike aktiviseerimine tegutsemiseks ühiste eesmärkide nimel; kultuurielu edendamine, ürituste korraldamine, kuhu kaasatakse ka neid, kes on Laanemetsa külas kunagi elanud; ärgitada elanikke omaalgatusel ja koostööle oma kodukoha maine parandamisele.

4. Seltsing Koikküla Külaselts (asutatud 2004. aastal)

Seltsingu tegevuse eesmärgiks on Koikküla küla kultuurielu edendamine, küla elanike väärtushinnangute tõstmine, kohalikes elanikes ühtsustunde loomine.

5. Koikküla Külaselts (asutatud 2002. aastal)

Selts arendab külaliikumist ja ühistegevust Koikküla kandis. Selts korraldab koolitusi, ühisüritusi, talguid, arendab välja etapiviisiliselt Koikküla puhkeala.

6. Seltsing Taheva Külaselts (asutatud 2007. aastal)

Seltsingu tegevuse eesmärk on Taheva külas ühistegevuse arendamine, küla maine ja heakorra parandamine, külas ühisürituste korraldamine ja küla ajaloo väärtustamine.

7. Seltsing Tsirgumäe-Sooblase Külaselts (asutatud 2006. aastal)

Seltsingu tegutsemise eesmärkideks on Tsirgumäe ja Sooblase külade elujõu säilitamine, kohaliku kultuurielu elavdamine, külaelanike silmaringi avardamine ja nende teadmiste täiendamine.

8. Seltsing Hargla Maanaiste Klubi (asutatud 2006. aastal)

Seltsingu tegevuse eesmärk on seltsingu tööst osavõtjatele käsitöö, toidu valmistamise, tantsimise-laulmise, mängude, aianduse jms valdkondades uute teadmiste pakkumine ja vastavate loengute, õppereiside, kokkusaamiste organiseerimine.

9. Seltsing Lepa Külaselts (asutatud 2007. aastal)

Seltsingu tegutsemise eesmärk on Lepa küla ühistegevuse arendamine, küla maine ja heakorra parandamine, külas ühisürituste korraldamine ja küla ajaloo väärtustamine.

10. MTÜ Hargla Jahiselts (asutatud 2007. aastal)

Mittetulundusühingus on 25 liiget. Peamiselt tegeldakse jahindusega, kuid alates 2008. aastast on MTÜ arvestatava panuse andnud Tsirgumäe-Sooblase külaelu arengusse. Rajatud on toetuse abil seltsimaja Sooblase külla, valmis 2010. aastal. Tegemist on piirkonnas ainsa külamajaga, mida selts ise majandab.

11. MTÜ Parmu Ökoküla (asutatud 2007. aastal)

MTÜ Parmu Ökoküla asub Tsirgumäe, Sooblase, Hargla, Kalliküla ja Tõrvasõ külade piires. Ökokülas elavad ja toimetavad roheline mõtteviisiga inimesed, kes oma tööde juures seavad esmaseks eesmärgiks loodussõbraliku eksisteerimise. Töö juures arvestatakse rahvuslikke kogemusi ja kultuuri. Töö püütakse teha „kondiauru“ jõul. Mis ei tähenda seda, et ei võiks kasutada kaasaegseid tööriistu ja tehnoloogiaid. Külas liigutakse kas jalgsi, jalgratta, paadi, suuskade või hobustega. Kasutatakse kaasaegseid side ja kommunikatsioonivahendeid. Nende käivitamiseks vajalik energia tuleb saada päikese, tuule, vee vms alternatiivsel viisil. Ökoküla tegevused: lihavede kasvatamine, metsaraie ja hooldustööd ja metsa väljavedu küla piiridest, vajaliku toidu muretsemine kohapealt, ravimtaimede ja toidulisandite kogumine, hobuste hooldamine jms.

12. EELK Hargla Kogudus

Tegemist on usulise ühendusega, kes tegeleb lisaks ka kogukonna arendamisega. Koguduse omandis on suur osa Hargla küla keskel asuvast maast ning Hargla kalmistu. Koguduse suuremateks projektideks on kalmistu piirdemüüri taastamine 400 m ulatuses, kalmistu väravaehitiste restaureerimine, kiriku fassaadivalgustuse rajamine ning kiriku põrandate restaureerimine.

2.5 Infrastruktuuri olukord

Teed

Taheva piirkonda läbib Valga-Võru maantee. Piirkonna peamised liiklusmagistraalid on: 1) 69 Võru-Mõniste-Valga tee (km 46,871–71,568 kuni 1000 autot ööpäevas); 2) 23106 Kirbu-Koikküla

tee (km 5,7991–1,073 kuni 200 autot ööpäevas); 3) 22114 Laatre-Lüllemäe-Hargla tee (km 29,283–34,123 kuni 200 autot ööpäevas). Riigiteede võrk vallas on hõre. Mustkatttega teed on Võru-Mõniste-Valga, Sooblase-Tsirgumäe, Taheva-Läti piir. Teised riigiteed on kruusakatttega. Valga vallale kuulub Taheva piirkonnas 37,496 km teid. Väljakujunenud teedevõrk ja transpordisüsteem on piirkonna jaoks üldiselt optimaalne, ent vajalikud on suuremad kulutused teede hoolduseks ja remondiks. Bussid teenindavad Valga ja Võru suunas 2–3 korda päevas. Ühistransport puudub Valga-Võru maanteest kaugemale jäävates küldes (Ringiste, Lutsu, Koiva).

Õpilaste transport piirkonnas on lahendatud samuti ühistranspordi liinidega.

Oluline on ka, et oleks tagatud mustkatttega teed pidi liikumise võimalus Valga-Võru maanteelt Lüllemäe suunas, sest praegu on sinnapoole liikumine eriti teede lagunemise ajal raskendatud.

Taheva piirkonnas kergliiklusteed puuduvad. Liiklusohutuse tagamiseks on tähtis kergliiklustee rajamine paralleelselt Võru-Mõniste-Valga maanteega Hargla Koolist kuni Hargla küla keskuseni. Samuti on Harglas vajalik haridusasutuse juurde riigimaanteele kõrgendustega vöötraja rajamine ja/või kiirustabloo paigaldamine, mis oleks võimalikuks abitegevuseks tagamaks sõidukijuhtide kiiruspiirangutest kinnipidamist.

Telefoniside, internet

Taheva piirkonna territooriumil paikneb kaks telefonijaama: Hargla ja Koikküla. Mõlemad töötavad elektrikatkestuse korral kuni 12 tundi. ELASA (Eesti Lairiba Sihtasutus) on Euroopa Liidu vahenditega rajanud EstWin projekti raames fiiberoptilise magistraalsidekaabli Taheva valla territooriumil Koikkülalt Harglani. Elion Ettevõtte AS rendib ELASA-lt nimetatud kaablist vajalikku ressursi, et ühendada uued võrgusõlmed Elioni ühtse andmesidevõrguga. Elion Ettevõtte ASi investeeringuga rajati uued võrgusõlmed Koikküla, Taheva, Laanemetsa ja Hargla asumitesse nende piirkondade klientidele kaasaegse andmeside, digiteleviseiooni ja kõneside pakkumiseks. Täiendavalt rajas Elion Ettevõtte AS omafinantseeringuga fiiberoptilise ühenduskaabli ning uue võrgusõlme Tsirgumäe külla ehk Taheva sanatooriumi piirkonna klientide teenuste kaasajastamiseks. Seega on viimastel aastatel kasvanud Taheva piirkonna küldes internetiteenuste võimekus märkimisväärselt – kui varem sai Koikkülas ja Harglas pakkuda internetiühendusi kiirusega kuni 1 Mbit/s ning mujal võimalused puudusid sootuks, siis ülalkirjeldatud viies asumis uuel võrgul on praegu juba kuni 40 Mbit/s internetikiiruse võimalus. Need on muu maailmaga ühenduses piki Valga-Võru maanteed kulgeva vaskpaaril nelikkaablitega. Kaabli vigastuse korral välisühendus katkeb. Ühendusliini kaablitel kasutatakse digitaalseid transmissioonisüsteeme. Ohuallikaks on ka äikesekahjustused. Telefoniside arengu osas on piirkond jäänud ebasoodsasse seisu, kuna jääb peamagistraalidest (Valga-Pärnu, Valga-Tartu) kõrvale. Suuremate mobiilside levivõrkudega (EMT, Elisa, Tele 2) on piirkond valdavalt kaetud. Taheva Vallavalitsus ehitab välja munitsipaalinterneti võrgu (WIF-i), mis võimaldab tasuta internetti umbes 40 perele.

Riigipiiri läheduses (nt Tsirgumäe külas) on suured probleemid internetiühenduse kättesaadavusega. Kohati on halb ja katkendlik ka mobiilside.

Elekter

Taheva piirkonna elektrivarustus tagatakse Valga 110/10 kV ja Mõniste 110/10 kV rajoonialajaamadest keskpingeliinide kaudu (10 kV pingel), mille kogupikkus piirkonnas on ca 60 km. Keskpingeliinidega toidetakse 10/0,4 kV alajaamu, neid on valla territooriumil 63. 10/0,4 kV alajaamade trafode koguvõimsus on 6181 kVA. 0,4 kV liinide kogupikkus on ca 185 km. Elektriseadmete tehniline seisukord vastab nende ehitamise ajal kehtinud normidele ja seda võib hinnata rahuldavaks. Liinide rivist väljalangemisel on ette näha tarbijatele elektrivoolu katkestusi, millede likvideerimise kestus sõltub elektriseadmete kahjustuste ulatusest. Alates 2011. aasta 1.

jaanuarist tuleb rikket põhjustatud katkestus kõrvaldada 12 tunni jooksul ajavahemikus 1. aprillist kuni 30. septembrini ja 16 tunni jooksul ajavahemikus 1. oktoobrist kuni 31. märtsini. Plaaniline katkestus võib kesta kuni 10 tundi ajavahemikus 1. aprillist kuni 30. septembrini ja kuni 8 tundi ajavahemikus 1. oktoobrist kuni 31. märtsini. Plaaniliste katkestuste kestus ühe liitumispunkti kohta võib olla kuni 64 tundi aastas. Pikaajalised elektrikatkestused piirkonnas on olnud elanikele ja ettevõtetele üsnagi arvestatavaks probleemiks. Lähema viie aasta perspektiivis suuremahulisi investeeringuid elektri valdkonda plaanis ei ole. Käesoleval ajal vahetatakse madalpinge paljasjuhtmelisi õhuliine isoleeritud õhukaabli vastu kõige rikkelisemates kohtades.

Vesi, kanalisatsioon

Ühisveevarustuse ja -kanalisatsiooni teenust osutab Harglas, Tahevas ja Koikkülas AS Valga Vesi. Laanemetsa külas ridaelamute piirkonnas tegeleb veevarustuse ja -kanalisatsiooni küsimustega seltsing Mägeste Majad ning Tsirgumäe ja Kalliküla külades SA Taheva Sanatoorium, kellele on väljastatud ka vee-erikasutuse luba. Alates 2008. aastast on piirkonna elanikud igal aastal saanud toetust taotleda hajaasustuse programmist veeprobleemide lahendamiseks. Hiljem on programmi toetusvõimalused avardunud ning toetust on saadud taotleda ka kanalisatsioonisüsteemidele, teedele ja autonoomse elektrisüsteemi rajamiseks. Kokku on nüüdseks toetust saanud üle 40 piirkonna majapidamise.

Probleem on eramajapidamiste kogumiskaevude tühjendusega – teenusepakkujaid on vähe ja teenus ise on suhteliselt kallis.

Tänavavalgustus

Tänavavalgustus on olemas vaid Koikkülas kompaktses hoonestusega alal. Teadaolevalt on AS Valga Vesi esitanud projektitoetuse taotluse sealse tänavavalgustuse taristu rekonstrueerimiseks.

Teistes suuremates külades on valgustatud bussiootekojad.

Õpilaste (ka lasteaialaste) koolitee Hargla küla kompaktses hoonestusega alalt kuni haridusasutuseni vajab eelkõige turvalisuse kaalutlusel samuti valgustust.

2.6 Ettevõtetus ja töökohad

Äriregistri andmetel on novembris 2018 registreeritud äriettevõtteid piirkonnas järgmiselt: Hargla kandis 26 (Harglas 12, Kallikülas 3, Tsirgumäe külas 8, Sooblase külas 3); Laanemetsa kandis 20 (Laanemetsas 10, Korkunas 1, Tahevas 9) ja Koikküla kandis 25 (Koikkülas 8, Lepa 6, Ringiste 11). Umbes pooltel ettevõtetest töötajad puuduvad. Ka ülejäänud on mikroettevõtted ühe kuni nelja töötajaga.

Suurimad tööandja piirkonnas on sotsiaalhoolekandeteenuseid osutav Sihtasutus Taheva Sanatoorium (umbes 60 töötajat) ja Hargla Kool (umbes 20 töötajat).

Taheva piirkonnas on kokku umbes 100 töökohta, kohalike elanikega on täidetud nendest umbes pooled. Domineerivad vastandlikud probleemid: tööjõu- ja tööpuudus. Kodulähedase töö eelis on väiksemad kulud tööl käimisele, samas ei vasta makstavad palgad sageli ootustele, mistõttu ikkagi otsustatakse mujal töötamise kasuks. Haldusreformijärgne poliitika on oluliselt vähendanud kohalike elanike võimalust kohapeal avalikus sektoris tööd saada, praktiliselt kõik uued töötajad on palgatud mujalt. Piirkonna suurim tööandja Sihtasutus Taheva Sanatoorium on muutnud oma personalipoliitika kinniseks ning ei avalikusta enam kõiki (eelkõige tasuvamaid) tööpakkumisi.

2.7 Piirkonna eripära

Võru keel ja kultuur

Taheva piirkonna külad on Vana Võrumaa Hargla kihelkonna osaks, kuigi tänapäeval kuulutakse Valga maakonda. Siinne rahvas peab Võru kultuuriruumi kuulumist suureks väärtuseks. Vähemalt

passiivne võru keele oskus on suuremal osal kohalikest olemas, paljudes peredes on võru keel kodune keel. Hargla Koolis õpetatakse võru keelt ja kohalugu ning lasteaias töötab võrukeelne keelepesa. Aastaid on piirkonnas koos Karula kihelkonna eestvedajatega korraldatud lastele võru keele ja kultuuri suvekooli. Siinsed elanikud leiavad regulaarselt oma postkastidest Vanal Võrumaal leviva Uma Lehe. Taheva piirkonna ettevõtjaid on liitunud Võrumaa toidu kaubamärgisega Uma Mekk.

Parmu Ökoküla

Ökoküla asub Tsirgumäe, Sooblase, Hargla, Kalliküla ja Tõrvasõ külade piires. Küla piiriks põhja poolt on Mustjõgi, lõunast Lätimaa, läänest Koiva jõgi ja idast Võru maakonna piir. Ökokülas elavad ja toimetavad roheline mõtteviisiga inimesed, kes oma tööde juures seavad esmaseks eesmärgiks loodussõbraliku eksisteerimise. Töö juures arvestatakse rahvuslikke kogemusi ja kultuuri. Kogu töö püütakse teha „kondiauru“ jõul. Mis ei tähenda seda, et ei kasutata kaasaegseid tööriistu ja tehnoloogiaid. Külas liigutakse kas jalgsi, jalgratta, paadi, suuskade või hobustega. Kasutatakse kaasaegseid side- ja kommunikatsioonivahendeid. Nende käivitamiseks vajalik energia tuleb saada tulevikus päikese, tuule, vee vm alternatiivsel viisil.

Taheva Sanatoorium

Peamiselt endises Taheva mõisa kompleksis tegutsev sotsiaalhoolekandetasutus suudeti kohalike inimeste poolt sulgemisest päästa ja 2005. aastast asus seda arendama Taheva vald. Sihtasutus pakub erinevaid sotsiaalhoolekandeteenuseid (asendushooldus, üldhooldekodu, mitmed erihoolekandeteenused) umbes 120 kliendile.

Hargla (Sarupalu) ristimets

Vana Võrumaa matustel on kombeks kalmistuteele jäävasse pühasse metsatukka lõigata puutüvele lahkunu mälestuseks ristimärk. Ristipuud sümboliseerivad hingede igavest seotust looduse, puudega. Ristilõikamise traditsioon matusekombestiku osana on tänaseks säilinud vaid Kagu-Eestis ning Hargla ristimets on vana Võrumaa üks suurimaid.

Rahvaarstid Suri`d

Lõuna-Eesti 19.–20. sajandi tuntuimad külatargad, Koiva jõe kaldal elanud arstidünastia esindajad, said kuulsaks Suri nime all. Enimtuntud ja populaarseim oli (Vana) Suri, kodanikunimega Kusta (Kosma) Taits (1842–1921). Isa tegevust jätkas poeg Anton (Ants) Taits (1902–1956), rahvasuus tuntud samuti kui Suri või Noor Suri. Pimeda sõnatarga ja arstijana tegutses juba Kusta ema Liis Taits (u 1800–1870). Nüüdseks Lõuna-Eestis rahvaarstide üld- ja hüüdnimeks saanud suri oli Lannamõtsa ümbruses üsna populaarne perekonnanimi, ka L. Taits on kandnud seda, olles 1837–1842 abielus Lannamõtsa Veski talu sulase Mikk Suriga. Kusta ja Anton Taitsi perekonnad on maetud Lannamõtsa kalmistule.

Matkarajad ja puhkekohad

Taheva piirkonnas ja selle läheduses asuvad Riigimetsa Majandamise Keskuse järgmised matkarajad:

- 1) Taheva rattarada (21 km) teeb ringi Mustjõe ja Koiva jõearsetes metsades. Rajale jääb Tellingumägi, ohvrikivi, ohvrimänd, jõgede ühinemiskoht, huvitav tammekooslus, Koiva tamm, tihedad männikud ja vaigutatud puud, samuti Alumati lõkkekoht.
- 2) Karula rattaraja (50 km) algus kattub Taheva rattarajaga. Raja teine pool kulgeb peamiselt mööda metsateid ja -sihte. Rajale jääb ka Oore telkimisala Aheru järve ääres.
- 3) Hargla rattarada (20 km) kulgeb Karula kõrgustiku kuplilisel maastikul mööda väiksemaid teid ja metsasihte. Huviobjektid on Taheva mõis, Linnajärve lõkkekoht, Essemägi (124 m) ja Kivi metsaonn, kus on võimalik ööbida.

4) Mõniste rattarada (55 km) kulgeb läbi piiriäärsete metsade kuni Eestimaa lõunatipuni ja sealt ringiga tagasi alguspunkti. Raja äärde jääb mitu puhkekohta.

5) Koiva pärandkultuuri jalgrada (2 km), jalgrattarada (18 km) ning Eesti-Läti pärandkultuuri ühistrada (60 km) tutvustavad piiriäärseid pärandkultuuriobjekte nagu näiteks Taheva mõis, tuuleveski, jahilasketiir, kikkapuu istandik, põlised ning vaigutatud männid. Rajad on varustatud eesti, läti ja inglise keelsete infotahvlitega.

Oore telkimisala ja Tellingumäe vaatetorni aastane keskmine külastatavus perioodil 2015-2017 loendusperioodil mai kuni november on Riigimetsa Majandamise Keskuse paigaldatud loendurite andmetel on vastavalt 43 600 ja 10 600.

2018. aastal võeti kasutusele suur osa vanast kitsarööpmelise raudtee tammist Eesti-Läti ühise Green Railway matkateena. Matkatee pikkuseks kokku on umbes 700 km ning sellest üle 20 km kulgeb Koikkülalt Kallikülani. Huvitava looduse keskel kulgev rada sobib hästi nii jalgsi, rattaga kui suuskadel liikujatele, ning ka ratsa läbimiseks.

Mustjõgi ja piirijõgi Koiva on armastatud matkateed veeteel liikujate jaoks. Eestlasi ja lätlasi kohtab jõgedel üsna võrdselt.

Struve punkt Esemäel

Tartu (Struve) meridiaanikaare astronoomilis-trigonomeetiline mõõtmine (1816–1852) oli Friderich Georg Wilhelm Struve ja Carl Fridrich Tenneri silmapaistvaks teadus-ajalooliseks saavutuseks. Ligi 3000 km pikkune meridiaanikaare lõik Doonau suudmest kuni Põhja-Jäämereni õnnestus määrata ± 12 m täpsusega. Struve pikk meridiaanikaar võimaldas täpselt mõõta maa kuju ja suurust ning lahendada seeläbi inimkonnal mitmeid teaduslik-praktilisi ülesandeid

Hargla külas Essemäel (Mariomägi, Mariomäggi) asuv Struve punkt on olnud kasutusel 1933. ja 1991. a riigi geodeetiliste põhivõrkude rajamisel.

Koikküla potentsiaal

Koikküla Valga linna lähedus (18 km), sealsed soodsad ja vabad elamispiinnad ning uut funktsiooni ja säravat ideed ootav endine lasteaed-alkooli hoone on headeks eeldusteks asula uueks ärkamiseks ning vaid kunagise sovhoosikeskuse staatuse minetamiseks.

2.8 SWOT-analüüs

Arengukava jaoks läbi viidud küsitluse ning arengupäevade raames analüüsiti piirkonna tugevusi, nõrkusi, võimalusi ning ohtusid, mis on kokku võetud järgnevas tabelis.

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Puhas looduskeskkond • Ühteoidev, hooliv, aktiivne kogukond • Heakorrastatud ja rahulik elukeskkond • Kodulähedased avalikud teenused (kool, lasteaed, perearst, raamatukogud, hooldekodud, kauplused, noortekeskus, kultuurimaja, kalmistud). • Ressursid väiketootmiseks (puit, loodusannid, veised, mahe keskkond) • Ettevõtlikud noored	<ul style="list-style-type: none"> • Töökohtade vähesus, suured kulud linnas tööl käimiseks. • Vähe elanike, vähe noori • Elukondlike teenuste kaugus (bensiinijaamad, poed, eriarstiabi, juuksur, gümnaasium) • Kõikuva kvaliteediga internet • Teede olukord sesoonselt väga kehv • Oluliselt halvenenud rahalised võimalused (haldusreformi tagajärjel)
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Maale elama soovijate tõusev trend • Jalgratta- ning loodusturismi kasv Eestis ja välisurgudel • Mahetoodete tarbimise kasv • Tühjade hoonete ja talukohtade ressurs • Läti lähedus turu ja koostööpartnerina	<ul style="list-style-type: none"> • Elanike väljavoolu jätkumine • Vallavõim ei mõista piirkonna eripära ja vajadusi • Teenuste kadumine koha pealt • Regionaalpoliitika nõrkus

Teadvustades piirkonna eeldusi ja puudusi tehti valik tegeleda järgmiste aspektidega:

- kasutada looduse poolt pakutavaid ressursse, et tekitada juurde ettevõtlust ja töökohti;
- tugevdada kogukonna sisest koostööd, et kompenseerida valla ja riigi vähest toetust;
- kasutada ära suurenevat maaelu huviliste hulka ja tühjade talude ressursi, et suurendada piirkonna elanike arvu;
- kogukonna aktiivsuse toel parandada elukeskkonda, säilitada ja luua vajalikke teenuseid.

3. STRATEEGIA

3.1 Visioon 2028

Visioon ehk tulevikupilt kirjeldab piirkonna elanike arusaama sellest, millisena soovitakse kümne aasta pärast Taheva piirkonda ning selle külasid näha.

Aastaks 2028 on Taheva piirkonnas rohkelt peresid, lapsi ja noori. Tühjad talukohad on täitunud piirkonda tagasi ja juurde tulnud elanikega.

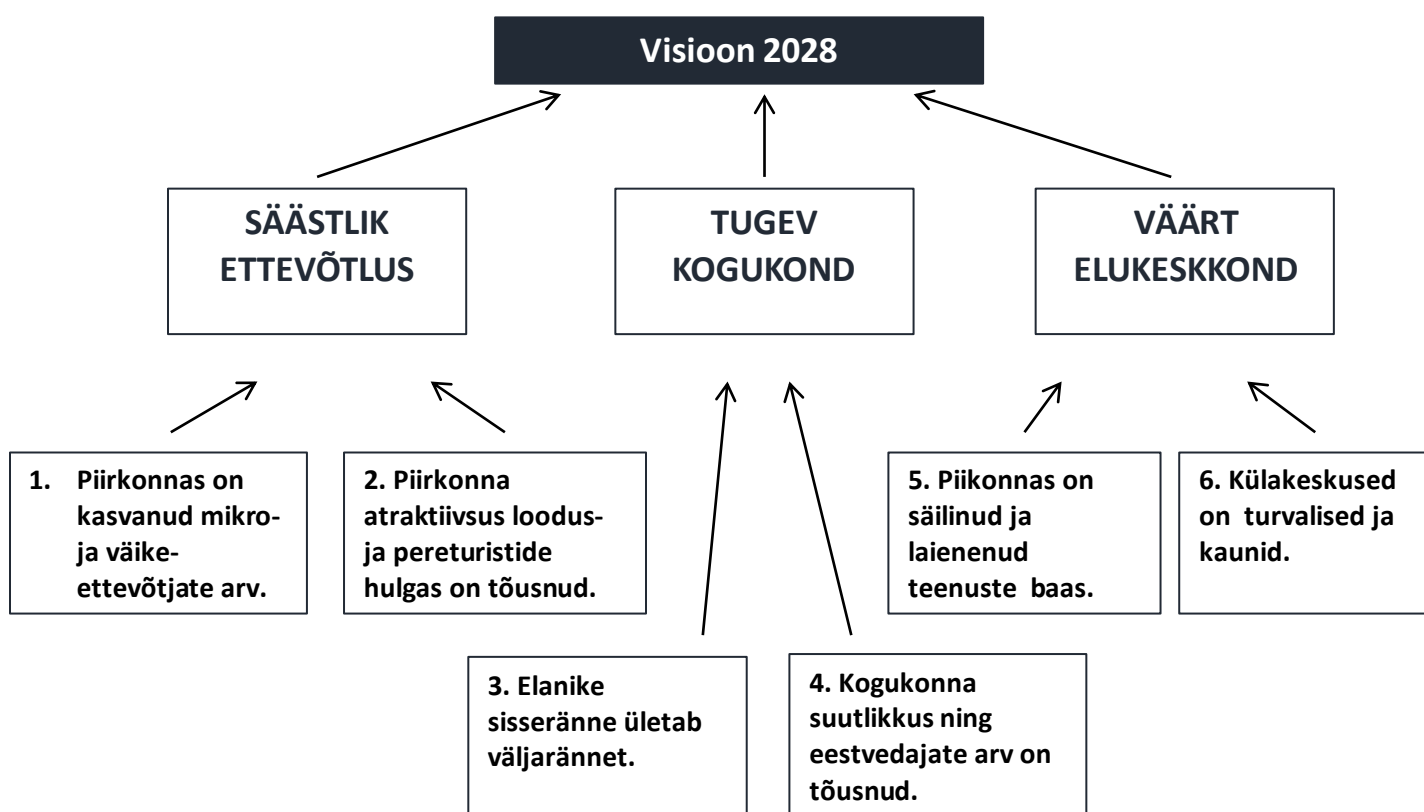
Siin tegutseb palju vahvaid pere- ja elustiiliettevõtteid, kes tegelevad mahetootmise, loodusturismi ja väiketootmisega. Suur osa elanikest saavad teenistuse piirkonnas töötades või kaugtööd tehes. Tänu suurepärastele transpordi- ning internetiühendustele on teenused ja töökohad hästi kättesaadavad.

Taheva piirkond pakub elamusi, loodust ja kultuuri kohalikele ja külastajatele. Meil saab nautida kohalikku toitu ning osta käsitööd, mida pakuvad siin tegutsevad kohvikud, poed ja mahemarketid.

Piirkonnas on uuendusmeelne kool, kus laste silmad säravad. Meil on ühteheidev kogukond, kes juhib ise Taheva piirkonna arengut ja suudab oma huvide eest seista. Kogukonna ja vallavõimu vahel on hea koostöö.

3.2 Võtmevaldkonnad ja eesmärgid

SWOT analüüsist ning visioonist lähtuvad valiti välja 3 teemat ehk võtmevaldkonda, millega süvendatult tegeleda. Igas võtmevaldkonnas soovitakse saavutada muutus, mis on sõnastatud mõõdetavate eesmärkidena.

Iga võtmevaldkonna jaoks on lisaks eesmärkidele sõnastatud tulemusnäitajad, mida ajas mõõta ning peamised tegevussuunad, milles võtta ette konkreetseid samme.

Võtmevaldkond	Eesmärgid tulemusnäitajad	ja Tegevussuunad
SÄÄSTLIK ETTEVÕTLUS	1. Piirkonnas on rohkem mikro- ja väikeettevõtjaid. - ettevõtete arv 2. Piirkonna atraktiivsus loodus- ja pereturistide hulgas on tõusnud. - külastajate arv	<ul style="list-style-type: none"> • Turundada piirkonna ettevõtlusvõimalusi. • Soodustada teadmiste kasvu loodusturismis ja väiketöötlemises. • Luua loodusturismiks soodsat keskkonda. • Soodustada kohalike ettevõtjate vahelist võrgustumist ja koostööd.
TUGEV KOGUKOND	3. Elanike sisseränne ületab väljarännet. - rände näitajad 4. Kogukonna suutlikkus ning eestvedajate arv on tõusnud. - eestvedamises osalejate arv - projektide arv - arengu tegevustes osalejate arv	<ul style="list-style-type: none"> • Kogukondlike ühisõppimise vormide laiendamine (õpiringid, õppereisid ja -matkad jne). • Kogukonna koostööd soodustavate ettevõtmiste korraldamine. • Koostöö arendamine naaberpiirkondadega Eestis ja Lätis. • Vallaga koostöövõimaluste otsimine. • Koostöö Valga valla ja Maanteeametiga teede seisukorra parandamiseks. • Piirkonna teadvustamine ja tutvustamine väärt elukeskkonnana.
VÄÄRT ELUKESKKOND	5. Piirkonnas on säilinud ja laienenud teenuste baas. - teenuste nimekiri 6. Külad on turvalised, kaunid ja looduslähedased. - elanike hinnang	<ul style="list-style-type: none"> • Kogukonnateenuste arendamine ja vaba aja tegevusvõimaluste mitmekesistamine. • Alakasutuses olevate hoonete ja õuealade rakendamine. • Külade välisilme kaunimaks tegemine. • Liiklusturvalisuse tõstmine (välisvalgustus, kõnniteed, lamavad politseinikud jne).

4. TEGEVUSKAVA 2019–2024

VÕTMEVALDKOND / TEGEVUSED	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Vastutaja(d)
1 Säätlik ettevõtlus							
1.1 Puukäsitöö ettevõtte loomine	x						Imbi ja Andres Rattasepp
1.2 Kohaliku toidu tooraine töötlemise keskuse loomine (sh toiduait, tootearenduskeskus ja katseköök)	x						Tõnno Olonen, Hea Elu Farm OÜ
1.3 Jätkusuutliku/taastava maamajanduse keskuse loomine	x						Tõnno Olonen, Hea Elu Farm OÜ
1.4 Hargla sidejaoskonda turismiettevõtte ehk siis hosteli loomine koos ühe töökohaga	x						Marko Mumm
1.5 Kotuse öölaada korraldamine	x						Kotuse meeskond (Merike Uuetoa, Katri Truu, Rasmus Onkel, Lea Radsin, Ene Kaas)
1.6 Mustjõe kalapäev – jätkata väljakujunenud kalapäeva korraldamisega piirkonnas ning arendada sündmust suuremaks (kuni 150 osalejat)	x	x					Rasmus Onkel
1.7 Kotuse koostöövõrgustiku kaudu Taheva, Karula ja Mõniste piirkonna turundamine, kohalike toodete ja teenuste müük	x	x	x	x	x	x	Taheva Valla Külade Selts
1.8 Päikesepaneelide paigaldamine	x	x					Ööbiku Ürditalu OÜ
1.9 Püramiidi ehitus ning teadmiste jagamise toa rajamine		x	x				Ööbiku Ürditalu OÜ
1.10 Uue süsteemiga suurema kasvuhoone rajamine		x	x				Ööbiku Ürditalu OÜ
1.11 Majutusvõimaluse rajamine suveperioodil 6 inimesele	x	x					Ööbiku Ürditalu OÜ

VÕTMEVALDKOND / TEGEVUSED	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Vastutaja(d)
2 Tugev kogukond							
2.1 Külapäevade ja küla kokkutulekute korraldamine erinevates külades	x	x	x	x	x	x	Taheva Valla Külade Selts, Tsirgumäe-Sooblase Külaselts, Koikküla Külaselts jt piirkonnas tegutsevad seltsid
2.2 Kotuse koostöövõrgustiku edasiarendamine ja tugevdamine, selle kaudu piirkonna elu-olu kujundamine, maine tõstmine, uute elanike ja küllastajate saamine piirkonda	x	x	x	x	x	x	Taheva Valla Külade Selts
2.3 Kotuse veebilehe töös hoidmine ja edasiarendamine, kohalike infolistide haldamine ja regulaarse infovahetuse tagamine	x	x	x	x	x	x	Rasmus Onkel, Monika Rogenbaum
2.4 Vabade elamispiindade üle arvestuse sisse seadmine ning selle kohta info vahendamine		x	x	x	x		Monika Rogenbaum
2.5 Hargla kihelkonna 325. aastapäeva tähistamine	x						Lea Radsin, Hargla Maakultuurimaja
2.6 Kultuurialaste koostöösuhete loomine Gaujiena kultuurimajaga Lätis	x						Lea Radsin, Hargla Maakultuurimaja
2.7 Taheva võrkpalliturniiri traditsiooni jätkamine ja edasi arendamine	x	x					Rasmus Onkel
2.8 Taheva piirkonna külavanemate valimine peale seda, kui vallavolikogu on vastu võtnud vastava statuudi		x					Monika Rogenbaum

2.9 Parmu ökoküla elujõulisuse tugevdamine	x	x	x				MTÜ Parmu Ökoküla
2.10 Õppe- ja kogemusreiside korraldamine ja vastuvõtmine	x	x	x	x	x	x	Kohalikud mittetulundusühendused
2.11 Terviseedenduslike õppepäevade ja -ürituste korraldamine	x	x	x	x	x	x	Kohalikud mittetulundusühendused
3 Väärt elukeskkond							
3.1 Heakorratalgute korraldamine külades	x	x	x	x	x	x	Külades tegutsevad mittetulundusühendused
3.2 Hargla kiriku etapiviisiline remont (prioriteediks akende restaureerimine)	x	x	x				EELK Hargla Kogudus
3.3 Koikküla puhkeala edasiarendamine – esmajärjekorras välitreeningala rajamine	x	x					Koikküla Külaselts
3.4 Liiklusturvalisuse tõstmine külades – kiirustabloode paigaldamine, vöötradade rajamine jms	x	x	x	x	x		Taheva Valla Külade Selts, Koikküla Külaselts
3.5 Piirkonnale visuaalse atraktiivsuse andmine (puukujud ja lillepeenrad avalikus ruumis, rõõmsavärvilised bussiootekojad, Hargla värvide ja triibustike kasutamine kujundustes jms)	x	x	x	x	x		Külades tegutsevad mittetulundusühendused

3.6 Vabaaja veetmise ja sportimisvõimaluste laiendamine (palliplatside, külaplatside rajamine ja korrashoid, orienteerumine, kalapüük jms).	x	x	x	x	x	x	Kohalikud mittetulundusühendused
3.7 Koikküla mõisapargi tiigi korrastamine, sinna ujumiskoha rajamine		x	x				Koikküla Külaselts

5. SEIRE JA HINDAMINE

Taheva piirkonna külade arengukava aluseks on tegevuskavas (ptk 4) toodud ajakava ning eesmärkide ja tulemusnäitajate tabelis (ptk 3.4) toodud kriteeriumid, mida seireprotsessi jooksul jälgida.

Seire teostamiseks korraldatakse 1 kord aastas seminar, kus võrgustiku liikmeskond analüüsib tulemusi ja saavutusi kasutades järgnevat seiremaatriksit:

Tegevuskava täitmise seire maatriks

TEGEVUS	2018	2019	2020	2021	2022	2023	TÄITMISE SEIS („Alustamata“; „Ette- valmistamisel“; „Osaliselt täidetud“; „Täidetud“)	VASTUTAJA KOMMEN- TAAR (Asjakohased märkused ja ettepanekud tegevuse osas)

Eesmärkide saavutamise seire maatriks

EESMÄRK	NÄITAJAD	BAASTASE	MUUTUS	JÄRELDUS/ KOMMENTAAR
	•			

Uue arengukava koostamiseks viiakse läbi põhjalik hindamine ning käivitatakse eesmärkide ja tegevuskava ümber vaatamise protsess aastal 2023.

Lisa 1. Piirkonna kaart.

